

Під час загрози життю, матеріальні цінності та блага відходять на другий план. У 2022 році той факт, що все життя може поміститись в один рюкзак, усвідомила решта країни. Як тільки безпосередня небезпека життю минає, людина прагне повернути ту систему цінностей, яка була їй притаманна до війни. Тому ми бачимо, як цивільне населення намагається абстрагуватися від реалій війни, не говорити про неї, не згадувати. Матеріальні цінності знову переважають у житті людини.

Інакше значення матеріальним цінностям надає інший тип цивільного населення – волонтери. Для них головним є матеріальне у значенні допомоги військовим: надіслати партію дронів, пригнати їм машину, зібрати кошти на пальне тощо. Вони ставлять інтереси суспільства і народу вище за власні.

Під впливом постійної загрози життю, під тиском що саме на них тримається фронт, третій набір цінностей розвивається у військових. Їм байдуже на всі ті матеріальні цінності звичайних цивільних, для них головним в житті стає пережити цей день, побачити рідних, можливість поспати у теплом ліжку, поїсти гарячу їжу та помитися.

Тож, як можна побачити, війна сильно змінює цінності людей, і чим сильніше людина «пов'язана» із війною, тим більше змінюються її пріоритети, тим більше вони зрікаються матеріальності та набувають духовного значення.

Природа та динаміка довіри в особистісному та суспільному вимірах

Дмитро ПОДЗЕГА, здобувач III освітнього-наукового ступеня (PhD)

Науковий керівник тез – Світлана ШИРОКА, кандидат філос. наук, доцент

Національний аерокосмічний університет ім. М. С. Жуковського

«Харківський авіаційний інститут»

Довіра є однією з основ соціального життя та взаємодії, певним внутрішнім відчуттям або переконанням, що людина, з якою ми взаємодіємо, безпечна, викликає впевненість і не залишає підстав для очікування обману чи зради. Довіру можна уявити як тонкий уявний зв'язок між «я» і «ти», що поєднує нашу індивідуальність із потребою у взаємодії – природною потребою для соціальних істот.

Описуючи довіру як моральний чи ментальний стан, неможливо повністю її виміряти або підпорядкувати певним закономірностям, хоча це й не виключено і не позбавлено сенсу. Довіра може виявлятися як у поведінці, так і в самоаналізі, але залишається суб'єктивною для кожної людини. Вона також залежить від моралі, яка формується в кожного індивіда складно, враховуючи досвід і переконання.

Часто, на початковому етапі взаємодії, людина вже має уявлення про довіру до іншого, ще невідомого їй. Це може ґрунтуватися на переконаннях, моральних цінностях, готовності до взаємодії, а також на попередньому досвіді. Початковий рівень довіри не завжди вимагає раціонального обґрунтування, і люди часто формують перше враження, яке може бути нераціональним і навіть суперечити власним переконанням. На його основі формується також і довіра.

Досвід взаємодії визначає подальшу стратегію відносин. Негативний досвід, зрада, обман чи байдужість можуть створити захисні механізми, посилити обережність або навіть схилити людину до недовіри як базової установки. Проте цей процес не є статичним – люди здатні змінювати підходи залежно від нових зустрічей і розвитку розуміння власних очікувань. Те, що вважається довірою в одному контексті, може зазнати значних змін під впливом нового досвіду.

Довіра має значення як у соціології, психології та моралі, так і в математиці та економіці. Її роль вивчається в теорії ігор – розділі прикладної математики, де ключовий процес відбувається між двома сторонами, які «грають» для досягнення своїх інтересів і сторін має мету й стратегію, що залежить, зокрема, від поведінки інших гравців і відповідного рівня довіри [1].

У контексті ігор слід згадати також психологічні й поведінкові ігри людей. Психологічно люди можуть «грати» у взаємодії, досягаючи прихованих цілей, не висловлюючи їх прямо. Довіра, заснована на такій взаємодії, може здаватися міцною, але насправді стає вразливою, адже вона ґрунтується не на щирості й повазі, а на пошуку вигоди, хоч і абстрактної чи навіть неявної [2].

По-справжньому міцна довіра ґрунтується на відкритості, чесності та, з іншого боку, вразливості, а також на праві помилятися. Така довіра здатна витримати випробування, які зазвичай вважаються непереборними, бо її основа – це повага, розуміння і прийняття нас такими, як ми є. Справжня довіра народжується з чистоти й не допускає маніпуляцій, прихованих мотивів чи ігор.

Важливо також пам'ятати про крихкість і вразливість довіри. Помилки, звичайно, трапляються, але існують і ситуації, які можуть глибоко поранити і похитнути загальну довіру. Одного разу втрачена довіра дуже важко відновлюється, особливо якщо вона була зруйнована через нестачу чесності та відкритості.

На думку Френсіса Фукуяма, довіра – це очікування того, що люди будуть діяти чесно й передбачувано, навіть без суворого контролю та договорів. Він вважав довіру однією з найважливіших соціальних чеснот, яка зміцнює як міжособистісні, так і суспільні зв'язки, розвиває суспільство культурно, інституційно та економічно. У суспільствах із високим рівнем довіри люди легше взаємодіють і створюють успішні інституції, що сприяє подальшому розвитку. У суспільствах із низьким рівнем довіри, навпаки, переважає орієнтація на сімейні та кланові зв'язки. Довіра в контексті суспільства, за Фукуямою, – це динамічне явище, яке залежить від соціальних, культурних та економічних факторів [3].

Література

1. von Neumann, J. *Theory of Games and Economic Behavior* (60th Anniversary Commemorative Edition) / J. von Neumann, O. Morgenstern // Princeton University Press. – 2007. – 776 p.
2. Berne, E. *Games People Play: The Psychology of Human Relationships* / E. Berne // Penguin Books, 2009. – 173 p.
3. Fukuyama, F. *Trust: The Social Virtues and the Creation of Prosperity* / F. Fukuyama // Free Press, 1996. – 480 p.